

ХЕРМАН МЕЛВИЛ КОД КУЋЕ

Херман Мелвил је желео да напише роман о махнитом лову на грозоморног кита током океанске пловидбе, међутим, већи део *Мобија Дика* написао је на копну, у долини, на фарми, у расклиматаној кући где је живео са женом, сестрама и мајком, у Валдену породичног човека. Фарму је назвао Стрелоглава (*Arrowhead*), по браздама које је остављао његов плуг, и писао је у соби на спрату, с погледом на планине у даљини и, нешто ближе, на поља бундеве и кукуруза, усева које је сејао како би нахранио животиње, „моје пријатеље, коња и краву“. У штали, волео је да их посматра док једу, нарочито краву; волео је начин на који помера вилице. „Ради то веома нежно и богобојажљиво“, написао је исте године када је на његовом столу стајала књига *Природна историја уљешуре*. На вратима собе за писање уградио је браву. Крај срца је носио харпун; користио га је као жарач.

Ништа није извесно када говоримо о Херману Мелвилу. Овог лета навршава се двеста година од његовог рођења и сто година од поновног интересовања за његово дело. Рођен 1819, умро 1891, затим заборављен, поново је откривен тек 1919, скоро цео век након рођења. Отада, његова слава нема граница, његова репутација спокоја, његов живот приватности. Његови списи су објављени, напомене у књигама дигитализоване, свакодневне навике пописане, сваки покрет је забележен, сви говори изанализирани, свака страница са ушима скенирана и аплоудована, налик сену спреmlеном у амбар. А ипак, како је Ендрју Делбанко написао у умешној биографији *Мелвил: свети и дело* (2005), „потрага за приватним Мелвилком обично је водила у Њорсокак“.

На путу за тај Њорсокак налази се амбар, и он је у пламену. Мелвил није желео да његови папири буду сачувани. „Имам рђаву навикку да уништавам готово сва своја писма“, признаје. Спаљивао је своје рукописе. Бежао је од фотографа: „Идите дођавола и ви и ваша дагеротипија!“ У *Пјеру*; или *недоумицама*, настраној аутобиографији или, уколико је не схватите озбиљно, распамећујуће смешном готском трилеру смештеном у фикционализовану Стрелоглаву и објављеном 1852 – мање од годину дана након *Мобија Дика* – грозничав, манијакални Пјер, пошто је себе упропастио, а фамилији нанео љагу, размишља о свом легату:

До сада сам прикупио усјомене и сувенире из прошлости; дивно сам се свакој заослјавшићини; брижљиво слајао писма, власи косе, јарчиће украсних џрака, цвеће, и хиљаду и једну сићницу коју љубав и сећање мисле да посвећују: – али тошво је с џиме засвајга!

У наступу гнева, Пјер потом уништава портрет свог оца, чупајући платно из рама, умотавајући га у свитак и полагајући у „пуцкетави, шушкави пламен“, иако га, док гледа како се претвара у гар, обузима паника: „Изненада, за један трен, ослободивши се

стега ватреног ковитлаца, кроз буктињу и дим деловало је као да изувијан портрет мучно зури у њега с изразом преклињуће страве.“ Међутим, потом грозничаво разгледа по соби тражећи још ствари за спаљивање.

Оштрао је њоново до фиоке, трабио је нејреједне свежњеве њородичних њисама и све врсџе најразличџиџих усџомена на њаџиру, баџао их је једну њо једну у ваџиру. „Тако, и џако, и џако!... Сага је свршено, и све је њејео!“

Коришћење преписке за потпалу донекле је укоренењено у Мелвиловој породичној традицији. Поједини међу Мелвиловим неуглађеним рођацима земљопоседничких аристократа, неурачунљивих помораца, банкротера-сплеткароша и суморних удовица уништили су писма која је приповедач упутио мајци, као и сва она адресирана на браћу и сестре. Једна његова нећака баџила је сву преписку између њеног оца и ујака у ватру потпаљену на Стрелоглавој и, иако је Мелвилова удовица чувала записе свог мужа у лименој кутији, а међу тим папирима су били и његови необјављени рукописи (*Били Баг*, склоњен у ту кутију, објављен је тек 1924), Мелвилова писма упућена жени је, највероватније, уништила њихова ћерка, која је одбијала да изговори очево име, по свој прилици зато што је, према појединим изворима, Мелвил био луд. Елизабет је понекад тако мислила, а критичари тако кажу, иако је тешко са сигурношћу утврдити адресанта, због суровости оцене, али и стога што је смисао био тај да су Мелвилове приче уврнуте. „ХЕРМАН МЕЛВИЛ ЛУД“, био је наслов данас чувеног приказа *Пјера*. „Н. Б. Нисам луд“, пише Мелвил у постскриптуму из каснијег животног доба.

Можда и није био луд, али је патио у најзабитијим одајама свог ума. Након што је написао *Мобија Дика* и пошто је почео да пише *Пјера*, написао је, у Стрелоглавој, Хоторну: „Верујте ми, нисам луд!“, и како би му се велика жеља остварила када би имао „фабрику хартије постављену у једном крају куће, те бескрајну ролну табака која се одмотава дуж мог стола; и дуж тог бескрајног табака бих писао хиљаде, милионе – милијарде мисли“. Морао је да пише. Желео је да људи читају његова дела. Није могао да поднесе да буде виђен. Његов портрет у усправном ставу мучно зури у нас с изразом преклињуће страве.

Радњу *Пјера* покреће долазак писма, које Пјеру, у башти, у тмини ноћи без месеца, уручује мрачна особа, покривена капуљачом:

„За мене!“, ускликнуо је *неразјовейно Пјер*, мислећи на *чудновашосџи сусреџа*, „смаџрам необичним час и време џредаје ваше џошџе!“

Реч је о писму Пјерове сестре, киту његовог Ахаба.

„Писма шаљите директно у Питсфилд, насловљена на Хермана“, Мелвилова сестра Августа обавештава кореспонденте након што се преселила у Стрелоглаву да живи са њим. Мелвилу је пошта достављана из поштанске станице у селу Беркшир близу Питсфилда, на његовом коњу Чарлију, који је такође и односио пошту назад. „Херман управо иде у град и морам да нагнам наливперо да појури“, извињава се Августа.

Августа Мелвил је најревностније писала Мелвилова писма, улога коју јој је вероватно доделила мајка. („Најбоље би било да Херманова писма пишеш четвртком.“)

Највећи део живота је провела уз брата – никад се није удала – радећи као преписивачица, што ју је довело у позицију првог читаоца. „Херман је управо прошао кроз собу: ‘Коме то пишеш, Гас?’“ Такође, она се појављује у његовим ретким сачуваним писмима. „Моја сестра Августа ме моли да како вама тако и господину Хоторну пренесем њене најлепше жеље“, написао је Мелвил Софији Хоторн, Натанијеловој жени.

Херман Мелвил је рођен 1819. у Њујорку, његова сестра две године касније. „Херман и Августа брзо напредују гледе раста и говора“, написала је њихова мајка Марија Генсвурт Мелвил у писму брату 1824. године. Налик Пјеру Гленденингу, Пјеру из *Пјера*, и по очевој и по мајчиној линији водили су порекло од хероја Америчке револуције Томаса Мелвила (Thomas Melville, Херманова мајка је додала „е“ на крају презимена), учесника Бостонске чајанке, и Питера Генсвурта, хероја опсаде тврђаве Стенвикс. „Родољуби из револуције су у срцу сваког Американца на првом месту“, написала је Августа у једном школском есеју. Када су Херман и Августа имали 12 односно 10 година, умро им је отац, поремећеног ума; Херман је гледао како губи разум, и такође, тада или касније, до њега су стизале гласине о ванбрачној сестри, а све то исто је задесило и Пјера.

Након очеве смрти, Мелвил је напустио школу и отишао да ради као књиговођа, проводећи током лета недељу дана на фарми свог стрица близу Питсфилда. Године 1839, као непун двадесетогодишњак, Мелвил је отишао на море, на трговачки брод, попут Исмаила, а затим се пријавио за рад на китоловцу. Спознао је свет и сазрео међу неповерљивим људима. „Стежи! стежи! стежи!“, пише он у *Мобију Дику*, у сцени када потискују громуље из китовог уља. „Стезао сам спермацет док се и сам нисам смешао с њим; стезао сам тај спермацет док ме не обузе нека чудна врста лудила; и ја ухватих себе како несвесно стежем руке својих сарадника у њему, сматрајући погрешно њихове руке за та прљава зрнца.“¹ Године 1842. побегао је на једно острво у Јужном Пацифику, где је око месец дана живео међу Полинежанима, које је звао Тајпигима, да би се потом пријавио на аустралијски китоловац, а затим на Нентакетер, вративши се у Сједињене Државе 1844, пун суманутих морских прича и очајнички жудећи за књижевним знањем. Пјер чува примерак *Хамлеџа* и Дантеов *Пакао* на свом писаћем столу. „Препливао сам библиотеке“, пише Мелвил. Читање делова *Мобија Дика* је попут гледања ватромета у ком светлуцају вергилијевске римске свеће, искре Старог завета и шекспировске ракете испалене истовремено, шиштећи и фијучући; читалац има осећај да ће инспекцијент сваког трена разнети себи прст. Уколико се за његову пиротехнику може рећи да је исувише разметљива, ерудиција која ју је изнедрила стечена је напорним радом. Ипак, ту особеност *Мобија Дика* посматрали су као залуђеност: „Стил је манијакалан – махнит попут Мартовског Кунића.“

Мелвилове прве две књиге – *Тајџи*, објављена 1846, и *Ому*, 1847 – јесу приповести о путовањима, убедљиве авантуристичке приче, које су од младог и наочитог писца начиниле звезду, не само због крепкости којом одишу, педесет нијанси морске пене, квалитета који се не исцрпљује у његовим описима полунагих Полинежанки, попут Фејавеје из *Тајџија*: „Њене пуначке усне, када их осмех раздвоји, откривају зубе

¹ Херман Мелвил, *Моби Дик*, прев. Милан С. Недић, ИП Моно & Маџана, Београд, 2001, стр. 394.

заслепљујуће белине; а када се њена румена усташца отворе услед излива радости, личе на млечнобело семе 'арте', воћа из долине, које их, када се расцепи напола, открива полегнуте у редовима на обе стране, утиснуте у богату и сочну кашу" – већ, такође, прекривају и само море, те пацифички ветар дува „налик пробуђеној жени". Све се то догађа и Пјеру; он блиставо дебитује као књижевни мезимац љубавним сонетом „Тропско лето".

Мелвил је *Тајџи* посветио Лемјуелу Шоу, председнику Врховног суда у Масачусетсу, оцу Елизабете Шо, жене којом је намеравао да се ожени, Августиној пријатељици. Након венчања, 1847, њујоршке новине су објавиле следећу забелешку:

Господин ХЕРМАН ТАЈПИЈУ ОМУ МЕЛВИЛ је недавно сџуио у закониџу брачну заједницу са младом дамом из Босџона. Чесџиџа наџушџена ФЕЈАВЕЈ ће несумњиво морати да се уџеши оџџужујући ја за вероломсџво.

Младенци су се сместили у Њујорку, изнајмљивали су кућу од пара Лезиног оца. Лизи, неискварена колико добростојећа, имала је много тога заједничког са Пјеровом вољеном Луси. Мелвилов старији брат Гејсвурт умро је 1846, остављајући Мелвилу да брине о породици. Његову кућу су ускоро до врха попунили његов брат, четири сестре, заова и његова мајка Марија, која је са Херманом живела већи део свог удовиштва, иако је он у свакој прилици показивао презир према њој. Она на језовити начин евоцира Пјерову обудовелу мајку, богобојажљиву и доминантну Марију, чија неприродна приврженост сину – она га ословљава са „брате", а он је зове „сестром" – указује на инцест, и то двоструки (и мајка–син и брат–сестра!).

Мелвилови су провели лето на фарми близу Питсфилда, месту које је Херман сматрао својом „првом љубављу". Његов ум библиотекара–класификатора, налик линеовском систему, у *Мобију Дику*, у поглављу названом „Цетологија", поделио је, „китове у три основне *Књије* (подељене у главе)... I – Фолио кит; II – Октавио кит; III – Дуодецимо кит."² Делбанко је Мелвила сматрао већим Њујорчанином од било ког другог америчког писца, толико већим да читање бескрајно дигресивног Мелвила „делује као базање и тумарање по градској улици". Ипак, поља такође кипте и кувају и гракћу и креште. Током вожње у вагону који је кренуо са Питсфилдске возне станице, Мелвил је најврљао имена свих врста траве које је знао: бела росуља, трстика, сврачица, оштрица, бусика. Једном приликом је писао Хоторну о лежању у пољу по летњем дану: „Као да из ногу ничу изданци у земљу. Коса је лишће под твојом главом. То је *свеобухваџан* осећај." Ниједно место није више волео, чак ни море.

Мелвилови су остали у граду мање од четири године, Лизи је 1849. носила прво од четворо деце, Малколма (име је Августа, породични историчар, пронашла у породичном стаблу), док се Херман окренуо од путописа ка фикцији. Замарала су га питања о истинитости *Тајџија* и *Омуа*, осећао је да га верност чињеницама спутава. „Почињем да осећам несавладиву одбојност према њима; и жудим за украшавањем својих крила перјем како бих полетео", објаснио је. Међутим, критичари су презрели, а читаоци одбацили његово прво исповедно фиктивно дело, *Марги*, приморављујући га да напи-

² *Исџо*, стр. 137.

ше још две књиге у наредних неколико месеци, *Редбурн* (1849) и *Бели-кајуџи* (1850). Свој тасту је објаснио: „То су два *џосла* која сам урадио због новца – био сам на то приморан, као што други мушкарци тестеришу дрво.“

Пробитачније је Мелвилову прозу поделити на поморску и непоморску него на фактографску и фиктивну. У првој подели, ако изузмемо Фејавеј, која је реална колико и сирена, готово да и нема жена, док у другој подели постоји једино „велика, опасна жена“ или, како је Џон Апдајк рекао, Мелвилова жена, мајка и сестре су слепљене у једну фигуру.

„Жене нису много наклоњене мору“, рекао је Мелвил Софији Хоторн. Међутим, имао је много читатељки; у раним данима, падале су у несвест због њега. *The United States Magazine and Democratic Review* у једном броју из 1849. препоручио је и *Срца и домове* Саре Елис (поредећи га, са симпатијама, са *Вашаром џашиџине*) и Мелвилов *Бредберн* („гдин Мелвил је још једном тријумфовао као најзаноснији приповедач о океану“). Августа Мелвил је, након читања Елисине књиге, сматрала да су њени ликови неуверљиви. „Да ли је ико чуо за човека попут гдина Ешлија, и за жену попут његове супруге, и за такве девојке попут њихових пет кћерки? – Нико, осим госпође Елис.“ Она је била врста читатељке која гута авантуре. „Да ли сте читали *Берберина*, нову књигу доктора Меја?“, питала је пријатељицу. „Прочитала сам је у два маха, али можда је то због тога што је живот у Мароку за мене био потпуна непознаница, и можда ме је због тога потпуно обузела.“

Мелвил је 1849. отпутовао у Лондон да преговора о уговорима са издавачима и да купи књиге, а међу њима је била и *Франкениџајн* Мери Шели – која се завршава лудом океанском експедицијом. На повратку у Њујорк синила му је идеја о његовој големој књизи. „Ова књига ће бити приповест о авантури, заснована на дивљим легендама у Јужним ловиштима уљешуре“, најавио је. Књигу под називом *Киџ* почео је да пише у Њујорку, највероватније одељак у ком Исмаил дели кревет у гостионици Паутер ин са ловцем на китове за ког верује да је канибал: „Кад се пробудих ујутру, око свитања, нађох Квиквегову руку пребачену преко мене најљубазније и најнежније. Малтене да помислите да сам му ја жена.“³

Године 1850, готово без писаног трага и потпуно без новца, Мелвил је купио 64 хектара земље и преселио жену, дете, Августу и, тако редом, мајку и остале сестре у Питсфилд. Стрелоглава је данас музеј. Кућа, подигнута 1783, реновирана је и испуњена Мелвиловим дрангулијама: Маријиним креденцом, Лизиним сточићем за шивење, Хермановим харпуном. У Хермановој и Лизиној спаваћој соби с обе стране креветског постоља налазе се врата која воде у три скучене собе. У тим собама, с друге стране зида у односу на њихово узглавље, спавале су Мелвилове мајка и сестра. На вратима нема кључаоница и једини начин да се дође до њих био је кроз Херманову и Лизину спаваћу собу. Сличан језовити распоред налазимо у *Пјеру*.

„Овде, на селу, имам осећај као да сам на мору, сада када је тло потпуно прекривено снегом“, пише Мелвил из Стрелоглаве у децембру 1850. године. „Гледам с прозора ујутру кад се пробудим као што бих гледао кроз бродски прозор на Атлантику.

³ *Иџо*, стр. 41.

Моја соба изгледа као кабина брода, чак ми се чини да има превише једара, могао бих да се попнем на кров и наместим димњак као крму.“

Лизи је највероватније дојила Малколма кад је Мелвил почео да пише *Мобија Дика*, у ком Исмаил кришом посматра, недалеко од „Пиквода“, како женке кита доје своје младунце, који, „као што човекови младунци, док сисају, хоће мирно и укочено да гледају у страну од сисе, као да воде два различита живота једновремено“.⁴ Међутим, највећи део времена током ког је Мелвил писао *Мобија Дика* Лиз је била трудна.

Заробљен својим подузећем, попут Ахаба у његовој кабини, са женама као својом посадом, Мелвил је осећао да држи читаву књигу у глави; питање је било како је ставити на папир. „Чупање књиге из мозга“, написао је пријатељу, „налик је пипавом и опасном послу чупања слике из рама – морао бих да састружем читав мозак не бих ли до ње допро уз сав опрез – а чак ни тада слика није вредна толиког труда.“ Будио се око осам ујутру и писао до пола три по подне, када је правио паузу коју би користио да једе и да нахрани коња и краву. Презирао је прекидање: „Херман је, надам се, стигао безбедно кући након што је мене и моје кофере тако простачки избацио у депо“, написала је његова разљућена мајка. „Одјурио је као да му живот виси о концу.“

Свакога дана, на палуби „Пиквода“, Исмаил је жудео да осмотри Ахаба, са дрвеном ногом направљеном од китове кости. Најзад, у 28. поглављу, капетан се појављује:

Изгледао је као човек исцрпан из дебела, преко кога је вајра пројурила и оштетила троне, али их није саборела, ниши је одузела цједан комадић њихове старе велике снаге. Његова целокућна висока и широка брилика изгледала је као од ваљане бронзе саливена и уобличена у неки нејромљиви облик, у какав је Челини салио Персеја. Кад пође од његове седе косе, ја наславише право доле, једном страном његовој зајасишој, ојлањеној лица и враиша, док се она не изуби у оделу, видише једну шанку модро-беличасту белеу. Личила је на ону ујравну љукошину коју понекад тром начини на правом, досхојансшвенном стаблу каквој високој дрвеша кад удари у њега цејајући, ја му не одвали ни једну једину трану, али ољуши кору и избразда дрво од врха до дна, пре нејо шшо улеши у земљу, а ошстави дрво и даље зелено, живо, али жијосано.⁵

Рупа од пола палца била је избушена у дасци на крменом припону. „Његова је коштана нога била утврђена у тој рупи: једна рука му је била дигнута и држала је за припону, а капетан Ахаб је стајао исправљен и гледао право напред преко прамца који је стално понирао у воду.“⁶ То је вероватно најбољи улазак на сцену у америчкој књижевности. Он је налик једној ствари, налик је другој, или трећој, четвртој или чак петој. Идите дођавола и ви и ваша дагеротипија! Проза, човече! Поезија! Филозофија! Суочи се са самим ђаволом! „Јер Ахаб је био кан палубе, краљ мора и високи господар левијатана.“⁷ Мелвил је користио заштрену коску као наливперо. Желео је да његов делокруг буде попут кита који прекрива свет.

⁴ *Исшо*, стр. 368.

⁵ *Исшо*, стр. 126.

⁶ *Исшо*, стр. 127.

⁷ *Исшо*, стр. 131.

Сваког дана Августа Мелвил је преписивала странице које је њен брат написао дан раније, посао који је спутавао њену читалачку активност: „Чезнем за часовима доколице током којих бих могла да задовољим своја књижевна интересовања.“ Посао је прекидао писање писама: „Херман је ушао са још једном хрпом за преписивање и нервозно тражи да му то дам што је пре могуће.“ Повремено је ковала планове о писању нечег вреднијег од писма. „Заиста верујем да бих у овом тренутку могла да напишем сонет“, исповедила се задивљена призором Бершајера. „Тврдим да је овај предео чак и мене прозаичну начинио поетичном.“ Пријатељ ју је подстицао да пише о одласцима на таван код Мелвилових: „Гас, замисли да напишеш роман поткрепљен чињеницама.“ Међутим, Августа је живела у свету у ком је женски ум, за разлику од ногу, био омеђен. У тренуцима када је њена имагинација била на корак од прекорачења стега, она ју је зауздавала, на пример када је одбила да опише сан који је сањала, уз објашњење: „Био је одвећ необично тужан, одвећ необуздано жалостан, за твоје уши – и одвећ силовито фантастичан и прозрачан за моје наливперо.“

Лизи је 22. октобра 1851. родила дечака по имену Стенвикс. Појављују се прве критике *Мобија Дика*. „Превише ђубрета“, пише један критичар. „Бесмислено ексцентричан; необуздано бомбастичан.“ „Мањкава колико једна књига уопште може бити“, она носи обележја „неупитног генија“, то је била најповољнија оцена. „Капетан Ахаб је задивљујући лик“, међутим, „чак би нас и Хамлетово или Магбетово блиставо друштво заморило кад би о њима било написано колико господин Мелвил пише о Ахабу.“ Књига је била предуга, Левијатан. Била је преамбициозна, насилна са „рђавим премазивањима наслага књишког знања и мистицизма.“ Превише овога, превише онога. „У његовом лудилу нема поступка; и морамо безусловно рећи да је главни мотив дела промашај, а само дело неуметничко.“ Једноставно, свега је било... превише.

У касну јесен те године, Мелвил је, планирајући *Пјера*, одлазио у шуму да обара стабла како би насекао дрва за потпалу. Код Лизи се на левој дојци појавила изнурујуће болна инфекција, али она није одбила бебу од сисе. (Бол ју је толико избезумљивао да су на зиду крај њене стране кревета морали да окаче чаршав да виси, јер јој се вртело у глави од цветних тапета.) Поједини међу најпознатијим Мелвиловим биографима изнели су неумесне судове кад је реч о њеној болести. Хершел Паркер коментарише ситуацију када Мелвил одвози Лизи у Бостон да посети доктора: „Сигурно је то урадио зле воље. Већ му је било превише што је морао да прекида писање *Мобија Дика* да би возио сестру Хелен и мајку у депо. Сада је морао да прекине писање што је непрестано изискивало снажну концентрацију у дужим периодима.“ Ендрју Делбанко описује недаћу која је задесила писца због Лизине болести: „Можда једина ствар која се са сигурношћу може рећи о Мелвиловом брачном животу јесте да кад год је у *Пјеру* обрађивао секс као књижевну тему, доживљавао је сексуално одбацивање.“ Сто му громава.

Током година живота на Стрелоглави, док су се Сједињене Државе приближавале грађанском рату, Мелвил је написао *Мобија Дика* (1851), *Пјера* (1852), *Приче с ѿјаци* (1856), збирку кратких прича међу којима су и „Писар Бартлби“ и „Бенито Керено“, као и *Поверљивој човека* (1857). Писао је епику; писао је приче. Умеравао је читаочеву пажњу ка стравичним делима помоћу језичког мајсторства и незаситог апетита за алегирију,

нарочито кад је реч о белини. Раскрстио је са световним; расклапао куће; распорио империјализам; сажаљевао је кита; отерао мисионаре. Писао је о женама као да никада ниједну није упознао.

Ралф Елисон је једном приликом приметио да је Мелвил схватао расу као „суштински проблем америчке свести, симбол стања човека“, схватање које се изгубило по завршетку периода реконструкције, када је америчка књижевност одлучила да игнорише „проблем Нигроа“, потискујући га „у подземље америчке свести“. Елисон је сматрао да не може свако да се бави темом расе. Једноставно га је копкало то што, када писац има потребу да прикаже једно или двоје црних људи, „до врха натопи своје наказне и надмене слике Нигора, налик смрадним телима дављеника“. Управо тако изгледају жене код Мелвила. Зањишу се и потону.

Писмо које је Пјер добио на почетку романа, док је наизглед био уплетен у инцестуозни однос са мајком и на корак од просидбе Луси, шаље му његова давно изгубљена сестра Изабел. Она му прича своју животну причу. Уколико *Моби Дик* дугује *Франкенштајну*, са *Пјером* је то случај још у већој мери, с причом у причи у виду Изабелине аутобиографије. „Никада нисам упознала обичну мајку“, каже на почетку. Присећа се старе, оронуте куће где су се према њој опходили као према животињи, није подучавана говору, није имала свест о томе да је људско биће. И никада није у потпуности постала људско биће; она је прелепи идиот: „Нисам ништа разумела, Пјер.“

Осећајући одговорност за своју полудивљу сестру, али не желећи да наноси бол вољеној мајци открићем постојања ванбрачне ћерке, Пјер одлучује да излажира женидбу са Изабел, и они живе заједно као муж и жена. (Њутон Арвин, који је изгубио посао након хапшења због хомосексуализма, сугерише да је инцест у *Пјеру* био маска за другачији табу, Мелвилу неизрециву љубав према мушкарцу.) Пјерово богатство пропада и он постаје писац; Изабела постаје вредна секретарица. На крају се и Луси усељава код њих.

Након раног успеха књиге *Тройско лејџо*, Пјер је одлучио да напише „обимно свеобухватно дело, на чије брзо уобличење су га нагнала два силовита мотива – горућа жеља да понуди свету нешто што је сматрао новом, или барем несрећно оспораваном Истином; и изгледна претња да ће остати без цвоњка“. То је, такође, задесило и Мелвила. Након *Тајџија* и *Омуа*, његове књиге су се лоше продавале. Запао је у још веће дугове. „Оно што највише желим да пишем, уклето је – неће се исплатити“, жалио се Хоторну. „Међутим, кад се све сабере, да пишем на *грујачији* начин ја не могу. Из свега тога настаје једна папазјанија, моје књиге су крпежи.“ Предвидео је своју судбину: „Иако сам написао јеванђеља за овај век, умрећу у каљузи.“

Мелвил је *Мобија Дика* и *Пјера* доживљавао као близанце, будући да свака од њих продубљује психолошке поноре, „још увек дубоко и све дубље“. Пре него што је сачинио заплет *Пјера*, прочитао је *Анаџомију меланхолије*, издање са ознаком – „А. Меливл“ – лични примерак његовог оца, продат на аукцији, након што му је отац умро умоболан. Мелвил је био прогоњен. Био је осуђен. Распадао се. Док је стигао до краја писања *Пјера*, *Моби Дик* је доживео неуспех. У завршном поглављу *Пјера*, издавач који објављује романе главног лика шаље му писмо:

ГОСПОДИНЕ: Ви сїе преваранїї. Прешварајући се да за нас ишеише иоїуларне романе, добијаше од нас новац унаїпрег, док наше машине шїамїају шїабаке боїохулне райсогије.

Након неколико крајње нелогичних пасуса, Пјер, Луси и Изабела умиру на гомили, у шекспировском стилу.

„Пјер или двосмисленосїи можда је најлуђа проза досад написана“, каже један критичар, сматрајући вероватнијим да је у питању продукт „луднице него тихог скло-ништа у Беркшајеру“. Године 1860, знајући размере Мелвилове несолвентности, његов таст је укњижио имање на Лизино име. Мелвил за живота није објавио више ниједно прозно дело. Године 1863. продао је Стрелоглаву брату Алену. Пре него што се пресе-лио натраг у Њујорк, где се запослио као царински инспектор, потпалио је ломачу.

У пролеће 1867, годину дана након што је Мелвил објавио прву збирку поезије, *Бишке-їарчићи*, мало је фалило да га жена, престрашена, напусти. Лизина фамилија је сковала план за њено киднаповање и умало је био спроведен у дело; Августа је вероватно била умешана у тај подухват. Лизи никада није отишла. Касније те године, Малколм Мелвил, осамнаестогодишњак, пуцао је себи у главу, у својој спаваћој соби, у родитељској кући. Након сахране, Лизи и Херман су отишли у Стрелоглаву, где су, уз димњак, окачили илустрацију из *Изгубљеної раја*.

Августа Мелвил је умрла у априлу 1876, у 54. години живота, у кући свог брата То-ма у Статен Ајланду, од последица нечега што указује на рак плућа. (Лизи каже да је Августа дуго патила од „жиличастог тумора“, али није никоме причала о томе јер је осећала срамоту.) У јануару је почела да малаксава од болова, и кренула је у град како би се сместила код Хермана и Лизи када јој је стигла порука да је Мелвил одбио њену посету јер је био презаузет припремом своје епске поеме *Кларел* за слање издавачу. Био је пометен. „Заиста *сїрахијем* од тога да било ко буде уз мене, плашим се да би се много узнемирио“, поверила се Лизи. *Кларел* је објављена у јуну, прошла је неза-пажено, и тек су у скорој време критичари, међу којима и Хелен Вендлер, почели похвално да пишу о њој. Мелвилов издавач ју је дао у стару хартију.

Херман Мелвил је умро у Њујорку 1891, у 72. години. „Ако ћемо право, чак је и ње-гова генерација дуго мислила да је он умро“, пише у једном њујоршком некрологу. По размерама постхумно добијеног критичарског признања, ретко који писац може с њим да се мери.

Августа Мелвил никада није написала роман о животу међу Мелвиловима, али је сакупљала рукописе, међу којима се налази и пет стотина писама које је послала у две кутије, које су се након њене смрти налазиле у кући Гејнсвртових. Најзад, неко их је преместио у шталу. Ту су се налазиле током осамдесетих година 19. века, када их је пронашао један трговац антиквитетима. Завршиле су Њујоршкој јавној библиотеци. Прошле године, библиотека је колекцију преименовала у Списи Августе Мелвил. Ку-тије се још увек налазе у библиотеци. Личе на сандуке морепловаца.

На Стрелоглавој, у подруму Мелвилове куће на фарми, данашњој архиви, налази се и једно писмо које је Августа написала у мају 1851, у тренутку када је њен брат био близу свршетка писања *Мобија Дика*, а она при крају преписивања рукописа. Роман

јој се свидео. „Ова његова књига побудиће велико интересовање, чини ми се“, написала је: „Веома је добра.“

Поље на ком је Мелвил узгајао бундеве и кукуруз за коња и краву сада је дивља ливада, препуна љубичица, перуника, красуљака, детелина, бергамота, дивљих шаргарепа, грахорица и мишјакиња. Мелвилева стабла јабуке још увек су ту, готово огољена. Стаја где су он и Хоторн одлазили када су желели да се одвоје од дама претворена је у сувенирницу где можете купити мајицу са натписом „Зовите ме Исмаил“. Вајфај мрежа носи назив Пиквод, али не знам лозинку. Неке ствари нису за јавност.

*(Са енглеској преуео **Небојша Марић**)*